

Orta asyryň istorik şäheri: Keýptaun

Category: Kitapcy, Taryhy ýerler

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Orta asyryň istorik şäheri: Keýptaun ORTA ASYRYŇ ISTERIK
ŞÄHERI: KEÝPTAUN

Masa dagyna çykandygy bilinýän ilkinji ýewropalylar gämileri 1503-nji ýylda Hindistana barýan ekipažyň düzümindäki Antonio de Saldanhanyň baştutanlygyndaky deňizçilerdi.

Ýewropalyklar tarapyndan ýüzlerçe ýyllap gottentot diýlip tanalýan ýerli halkyň çarwa padymanlar bilen frakalary bardy. 1510-njy ýylda birnäçe portugaliýalynyň öldürilen erbet çaknyşygy bolup geçipdir.

Şeýle-de bolsa, ýewropa gämileri 1647-nji ýylda «Haarlem» golland gämisi bogazda heläk bolanda, agyz suwy we et üçin Table bogazyna süýşüp başlapdyr.

Ölmän galanlar ýeriň hasyllydygyny we singa garşy gök önümdirir-iýmiş ýetişdirmek üçin amatlydygyny aýtmak üçin Gollandiýa gaýdyp geldiler, ýerli ilat bolsa aýdylyşy ýaly adamhor taýpalar däl di, gaýtam dost-dogan ýaly mylakatly çemeleşilse, olary hristianlyga geçirip we hyzmatçy ýerine ulanyp bilerdiler.

Bulara görä 1651-nji ýylda Gollandiýanyň «Gündogar Hindistan» kompaniýasynyň «Seventeen» şahamçasynyň ýolbaşçylary Keýptaunda gämilerini suw-azyk üçin goýup we näsaglary bejerip boljak daýanç punktuny gurmagy makul bildiler.

Žan wan Riebiik şondan bir ýyl soň üç gämide togsana golaý aňtaw gezimi bilen 6-njy aprelde Table Baýa geldi we ertesi gün gala üçin ýer saýlamaga gury ýere çykdy.

Hususy söwda gatnaşyklaryna girmänkä dört ýyl öň kompaniýa bilen oňuşmadyk Wan Riebiş bu pursaty sydyrady gelmändir we özüniň inžener, diwarçy, demirçi, ussa, zergär, daýhan hökmünde tanadypdyr.

Daýanç nokadyny Günorta Afrikadaky ilkinji ýewropa koloniýasyna öwren zat – kompaniýanyň deňizçileriň we harby gullukçylaryň Keýptauna ýerleşmegine, olaryň öz mülk ýerlerini gurmaga rugsat bermegidi.

1658-nji ýylda ilkinji gullar Gündogar Hindi adalaryndan, Orta Afrikadan getirildi we wan Riebiş 1662-nji ýylda Hindistana gidende çaklaňja posýolokda hassahana, gämi duralgasy, atelýe, däne ammary bilen birlikde ýaşayyş jaýlary bardy.

Gottentotlar bilen garym-gatym bolan ilkinji göçegçiler we koloniýanyň ilaty kompaniýa tarapyndan golland ýetimhanalaryndan alnyp ugradylan ýetim gyzlaryň we Fransiýadan Huguenot sürgünleriniň hasabyna ep-esli artdy.

XVII asyryň togsanynjy ýyllaryna gelinende «De Kaapsche Vlek» (Keýp obasy) posýologynda birnäçe ýüz öý we müň adama golaý ýewropa ilaty bardy, bularyň üçden ikisi gollandiýaly, altydan biri fransuzdy we has az sanly nemes, şwed, daniýaly, belgiýaly bardy.

Şeýle-de ýüze golaý afrikaly we aziýaly, ýene-de 400-e golaý gul bardy.

Beýleki ýewropa ýurtlaryndan täze gelenleri golland dili bilen

bitewileşdirmäge, golland dilinde gürletmäge, Reformalar buthanasyna uýdurmaga üns berildi we XVIII asyrda çaklaňja posýolok indi Kaapstad (Keýptaun) diýip atlandyrylýan posýologa öwrüldigiçe afrikaner halkunyň tapgyrlaýyn ewolýusiýasyny gördi.

Iňlisler 1795-nji ýylda ony eýelänlerinde posýologyň eýýäm müňe golaý ýaşaýys jaýy we 14 müňe golaý ilaty bardy.

Elbetde, düýpli ýerli ilat ol ýerde öňdenem ýaşaýardy. Köpçülikleýin ýagdaýda gottentot we san halklarynyň ýewropalaşan atlarynyň utgaşygy bolan orginal ýaşaýjylar sebite Hui Gaeb («Bulutlaryň üýşen ýeri») we kilometr beýiklikdäki Masa dagyna ilkinji ady bolan Hoerikwaggo «deňizdäki dag» manysyny berýän atlary dakdy.

XVIII asyryň ortalarynda Masa dagy Keýptaunyň gullary tarapyndan işlenýän ortalyk koloniýalaşdyrylan ýerdi.

Keýptaunyň musulman ilaty ilki başda gul edilen işçiler hökmünde Günorta Afrika getirilip, şäheriň dörän wagtyndan bäri bar.

1834-nji ýylda gulçulygyň ýatyrylmagy Table dagynyň ýanyndaky Signal depesiniň eteginde Bo-Kaap atly saýlanyp duran meýdanyň giňemegine getirdi.

Häzir pastel reňkli külbelerden, metjitlerden, restoranlardan ybarat çaltlyk bilen aristokratlaşan ýaşaýys massiwiniň kökleri, söwda gatnaşyklary we gulçulyk zynjyrynyň Malaýziýadan, Indoneziýadan, Hindistandan, Hytaýdan getirilenler üçin baglanyşykly azatlyk ýeri bolandygy bir wagta çenli uzaýar.

КИРИЛЛ КОБРИН

ПИСЬМА В КЕЙПТАУН

О РУССКОЙ ПОЭЗИИ

XX asyrdaky Keýptaunyň kyssasy tutuş mikroraýonyň Altynjy raýonyň ýykylmagy bilen bir hatarda şährriň her tarapyna ýaýran üýtgeşmeler getiren sistema bolan aparteid tarapyndan hapalanýar.

Dueýn Jetro birmahallar millet taýdan alanda garym-gatym jemgyýeti goýnunda saklan, ýöne indi boş, ýabany ot-çöplerden dolan meýdany tutup ýatan Altynjy raýonyň öňki ýaşaýjylary üçin «Periler ýurdunyň utopiki meýdany, Westlendiň takrap galan meýdany, sumat bolan Sürgün meýdany» hökmünde garalýandygyny öňe sürýär.

Keýptaun üçin şindizem aýratyn tema hasaplanýan Altynjy raýon taryhy jemgyýetiň nähili kemala gelýändigini görkezýär.

Zorlukly çetleşdirmeler, ýykgynçylyk we adamzatdan daşlaşdyran dünýä sürgün ýoly bilen ynsanyýetlikden çykaryldy we soňra öňki öýleriniň ruhuny çagyryp, şeýle kemsidilme we tüwmaýak galdyrylma tejribesinden hormat-sylag we adamkärçilik duýgusuny halas etdi.

Aparteidiň yzyndan sebit tüwmaýak galdyrylanlar üçin üns merkezi hem-ä marjinallaşmagyň hemem azat boluşyň «simwoliki ulgamyna» öwrüldi.

Umut ATASEWEN,

gadymydünýä taryhçysy / @atasevenoffica

Şenbe, 27.04.2024 ý. Taryhy ýerler